אלא לאו דליכא עדים וקתני אומן מהימן מיגו דאי בעי א"ל לקוחה היא בידי מהימן נמי אאגריה לא [א]לעולם דליכא עדים והוא דלא ראה מתיב ר"נ בר יצחק אומן אין לו חזקה אומן הוא דאין לו חזקה הא אחר יש לו חזקה ה"ד אי דאיכא עדים אחר אמאי יש לו חזקה אלא לאו דליכא עדים וקתני אומן אין לו חזקה תיובתא דרבה תיובתא: **ת"ר** [ב]נתחלפו לו כלים בכלים בבית האומן הרי זה ישתמש בהן עד שיבא הלה ויטול את שלו [ג]בבית האבל או בבית המשתה הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא הלה ויטול את שלו מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא [ד] אמר רב הוה יתיבנא קמיה דרחביבי ואמר לי וכי אין אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתי אמר רב חייא בריה דר"נ [ה]לא שנו אלא הוא אבל אשתו ובניו לא והוא נמי לא אמרן [ה]אלא דא"ל טלית סתם אבל טליתך לא האי לאו טלית דידיה הוא א"ל אביי לרבא תא אחוי לך רמאי דפומבדיתא מאי עבדי א"ל הב לי סרבלאי [ו] לא היו דברים מעולם הא אית לי סהדי דחזיוה גבך אמר ליה ההוא אחרינא הוה אפקיניה ונחזינהו אמר ליה איברא לא מפיקנא ליה אמר רבא [ז]שפיר קאמר ליה [ז] ראה

אלא לאו דליכא עדים. עדי מסירה ואע"ג דראה: **וקתני אומן מהימן.** דקתני על נעה"ב להניח ראיה כרבה ומיובתא דאמר לא מהימן היכא דראה: **דליכא עדים ולא ראה.** ודברי הכל מהימן דמאי אמר לא היו דברים מעולם: **הא אחר.** מיגיס בעלמא דלאו אומן: **היכי דמי.** דבאומן אין לו חזקה ואחר יש לו חזקה: **אי דליכא עדים.** שמסר בעה"ב לאומן בפניהם והוא דראה הטלית עכשיו בידו א"כ היאך דייקינן אחר יש לו חזקה הא כיון דליכא עדים דבתורת פקדון נא לידו וגם רואין אותו עכשיו בידו אלא מאי למימר החזרתיו לך הא ודאי לא מהימן ומר לקוח הוא בידי דמאי שנא מארים ואפוטרופוס שאין יכולין לומר לקוח הוא בידי והא ליכא למימר דבדליכא עדים ולא ראה מיירי והלכך אחר מהימן דהא אפילו אומן נמי מהימן לדברי הכל דהא אוקמינן לעיל [מה:] המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים ומיגו דמאי אמר החזרתיו לך כי אמר נמי לקוח הוא בידי מהימן: **אלא לאו דליכא עדים.** בשעת מסירה והלכך אע"ג דרואין אנו בידו לאחר יש לו חזקה דכיון דלאו אומן יכול לומר לקוח הוא בידי כדין כל הקונין מטלטלין מחבריהן שאין צריכין עדים אלא מכיון שהוא מוחזק בו יכול לומר שלי הוא שלקחתיו ממך: **וקתני אומן אין לו חזקה.** היכא דליכא עדים ואיכא ראה כאביי: **תיובתא דרבה.** דאמר לעולם מהימן אומן עד דאיכא תרתי. והשתא שמעינן מהכא דהמפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים דהא הדר ביה רבה לגבי דאביי והמוכר את הבית לקנן (דף ע.) פסקינן שאפילו המפקיד אצל חבירו בשטר אין צריך להחזיר לו בעדים. ומדקאמר גמרא אי דליכא עדים אחר אמאי מהימן מייתי שמעינן שהמפקיד אצל חבירו בעדים ועדיין ישנו לפקדון בידו לפנינו שאינו יכול לטעון החזרתיו לך [ד] ולטעון שמכרו לי אח"כ [ה] אינו נאמן. וה"מ בשראה ותפס אבל אם לא ראה (ותפס) מהימן מיגו דאי בעי אמר החזרתיו לך כי אמר מכרת אותם לי נאמן ובשבועה. וה"מ שהפקיד אצלו בעדים אבל אם ראה טליתו בידו חבירו ומכירין בו עדים שהיה של זה הטוען וזה מה טיבו אצלך ואמר לו לקוח הוא בידי הוא נאמן דאין זה נאמן לומר הפקדתיו אצלך מאחר שאין לו עדים. וה"מ שמצא טליתו בידו חבירו שאינו אומן אבל ראה טליתו בידו אומן ואמר אומן לקוח הוא בידי אינו נאמן אא"כ יש לו עדים שלקחו מזה בפניהם (ובא הלה ונטל את שלו) ואע"פ שלא מסר לו בעדים אבל אם לא ראהו בידו נאמן האומן לומר לקוח הוא בידי ואע"פ שמסר לו בעדים דמיגו דמאי טוען החזרתיו לך כי אמר נמי לקוח הוא בידי נאמן. וה"מ דאומן אין לו חזקה בכלים שאותו אומן ראוי לתקן כגון לצבע בגד לצבוע וטלית לכובס וכן חלוק וכל בגדים בני כיבוס ולעבדן עורות. וה"מ שיש חילוק בין אומן לבעל הבית בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר אבל דברים העשויין להשאיל ולהשכיר נ"ש אומן ונ"ש כל אדם אם אמר לקוחין הן בידי אינו נאמן במס' שבועות (דף מו:): **כגון האומן.** שנתן לו האומן טלית של אדם אחר: **ר"ז ישתמש בהן עד שיבא הלה.** אותו שנטל טליתו של זה [ג]האומן ולא הוי שואל שלא מדעת כדמפרש לקמיה דאיכא למימר האומן נתן לו זה מדעת: **אמר רב חייא.** טעם דרישא נא לפרש מאי שנא מספיפא וכי אין אדם עשוי כו' והלכך איכא למימר שהאומן מכר טלית [ד] אחת שהוא מתקן במלות בעל הבית שנוה לו למוכרו וטעה האומן ומכר טליתו של זה ונתן לו טלית זו מדעת עד שיחזיר לו את שלו וכיון דמדעתו נתן לו מותר להשתמש בה מה שאין כן בבית האבל ובבית המשתה: **ל"ש.** דמותר להשתמש אלא שנתן לו האומן עצמו דאיכא למימר מדעת עשה: **אבל.** אם נתנו לו לזה אשתו ובניו של אומן לא ישתמש דאיכא למימר מיטעה טעו: **והוא נמי.** אומן: **לא אמרן.** דאם נתן הוא מותר להשתמש בו אלא דאמר ליה הילך טלית זו דאיכא למימר דלהכי לא אמר ליה טליתך שאין זו שלו ומדעת נתן לו חליפי טליתו שלו: **אבל.** אם אמר לו הילך טליתך כסבור הוא שזו היא שלו וטעות הוא ואסור להשתמש שלא מדעת. וכן הלכה: **רמאי דפומבדיתא.** האומנין שמביאין להן בגדים לתקן כדאמרינן התם (מולין דף קמ.) פומבדיתא לורך אשני מושפיך: **אמר ליה.** בעל הבית [ו]: **הב לי סרבלאי.** טליתי שמסרתי לך לתקן: **דחזיוה גבך.** בגד אחד ראו והוא שלי ומיהו העדים אין מכירין בו יפה אם זה הוא: **אפקיניה ונחזינהו.** הוצא אותו שיראו עדים שאתה אומר אחרינא הוא ואמת דברך והוצא עצמך מן החשד: **איברא לא מפיקנא ליה.** באמת לא אוציאנו בשביל טענותיך של הבל אראה לך ממון אחרים וחזו הרמאות דלא נשם שמים מתכוין אלא לגנוב את טלית חבירו מתכוין: **שפיר קאמר ליה.** האומן. כך השיב רבא לאביי שאע"פ שרמאים הן הדין עמם דאפי' כשרים שבישראל יכולין לטעון כן: ראה

דמהימן ואין כאן שום חידוש אלא ודאי מיירי בראה ואפ"ה אומן מהימן ומשני לעולם בדליכא עדים ולא ראה ולא תני לרישא לשום חידוש אלא משום סיפא דבעי לאשמועינן דינא בנתנה לו תגא נמי רישא כל זמן שהטלית ביד אומן אע"ג דפשיטא היא ואין להקשות במאי דמשני אבאי אמאי נקט בסיפא נתנה לו הוה ליה למיתני ראהו בידו אע"פ שהטלית ביד אומן דהא לא נחת תגא לאשמועינן מידי בדינא דראה ולהכי קתני נתנה לו והוא הדין דראה נמי כנתנה דמי שהיה צריך ליתנה לו על כרחו:

אלא לאו דליכא עדים. הקשה ריב"ם דהיכי מצי"ד לאוקומי בדליכא עדים אם כן אמאי נזמנו נשבע ונוטל הא אמרינן בריש כל הנשבעין (שבועות דף מה: ושם) דאם שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך [ו]ואור"י דלא קשה מידי דחדא דפלוגתא היא התם ועוד דהכא ליכא הא מי מיגו כיון שמודה במקצת ואי אמר לא שכרתיך מעולם הוי כופר בכל ומזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו: **אי** דאיכא עדים אחר אמאי יש לו חזקה. ונראה דבראה מיירי דאי בלא ראה אומן נמי יש לו חזקה מיגו דאי בעי אמר החזרתיו לך דאין צריך להחזיר לו בעדים אלא ודאי בראה מיירי א"כ אחר אמאי יש לו חזקה כיון דליכא עדים דבתורת פקדון נא לידו ולא מצי למיטען נמי החזרתי לך שהרי ראה ופר"ת נראה לר"י מאד רחוק על כן לא כתבתיו: **וכי** אין אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתי. וטעה אומן ומכר את של זה שהיה סבור למכור את של חבירו ונתן לו את של חבירו אחמתו אבל אם לא היה עשוי לומר לאומן למכור לא היה מותר מחמת שטעה אומן ונתן את שלו לחבירו דהוי כנתחלפו לו בבית האבל או בבית המשתה וסופו שיחזיר חבירו את שלו לאומן ויחזור ויתבע ממנו טליתו:

הא את לי סהדי דחזיוה גבך. פי' טלית שהיו בו סימנים כעין שלי ולא שהיה להם טביעות עין שהיו מכירים שהיא שלו: **שפיר** קאמר ליה. דלא משוי ראה מ"ט דראה תגא תימה לרש"א דמאי בעי למימר מי בעי למימר שפיר קאמר דלא משוי ליה ראה דלא בעי לאפוקי דנחזייה דמה צריך למימר עלה ראה תגא פשיטא דאי מפיק ליה ויכירוה שהיא שלו דחייב להחזיר שהרי כפר ואמר לא היו דברים מעולם ונראה לו לפרש הכי שפיר קאמר כלומר שטוען טענה זו לא היו דברים מעולם דעל ידי כך לא משוי ליה ראה הוחיל ולעדים לא היה בה טביעות עין ויכול לומר אחר היה אבל אי הוה טעין לקוח הוא בידי לא היה נאמן דאין לו עוד מיגו דאי בעי אמר החזרתיו לך או לא היו דברים מעולם דירא לומר כן הוחיל ויש עדים שראו טלית כאותו שהוא שלו בידו והשתא אתי שפיר דקאמר מ"ט ראה תגא כלומר אע"פ שאינה ראיה גמורה של טביעות עין אלא שהיו בה סימנין כמו שלו דראה דקתני בברייתא משמע ליה בכל ענין ראיה [ז] (גמורה) אינו נאמן לומר לקוח הוא בידי: שלא

א) [תוספתא ב"ק פ"י פ"ב], ב) לו מסכנו. רש"ל, ג) נ"ל מהאומן, ד) נ"ל לאוקמי. ר"מ, ה) ר"מ מ"ז.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא כו' ואור"י הלק"ם. קשה לי הא מה קשה בתמניתין דקתני ר"ח עד שיהא שם מקצת הודאה ויקשה הא יש לו מגו דכפר הכל וא"כ מוכח מירושלמי הנני ול"ע:

הגהות הב"ח

(א) גב' (אמר רב הוה יתיבנא קמיה דחביבי ואמר לי וכו') תא"מ וג"כ ס"ח והיא ג' רשב"ם אמר רבי חייא וכי וכו': (ב) שם הב לי סרבלאי א"ל לא היו: (ג) שם ספיר קאמר ליה מ"ט ראה. נ"ב ג' תוס' דלא משוי ליה ראה: (ד) רשב"ם ד"ה מיובתא וכו' המוכרתיו לך ורוטון שמכרו לי אח"כ או משכנו בידי אינו נאמן: (ה) ד"ה אמר רב מ"ח וכו' טלית אחד שהוא: (ו) ד"ה אמר ליה בעל הבית לאומן הב"ד:

קנז א מי' פ"ט מהל' טוען הל' ב סמג עשין לה טוש"ע ח"מ ס' פט סעיף ה:

קנח ב מי' פ"ו מהל' גזלה הל' ו סמג עשין עג טוש"ע ח"מ ס' קלו סעיף ח:

קנט ג מי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

קס ד ה מי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

קסא ו מי' פ"ט מהל' טוען הל' ח סמג עשין לה טוש"ע ח"מ ס' קלד סעיף ח:

רבינו גרשום

אלא לאו דליכא עדים וקתני דאומן מהימן באגריה. היכא דלית ליה עדים וראיה לבעל הבית ברישא. ותיובתא דאביי דאמר דהיכא דליכא עדים כי ראה מהימן בעל הבית ותפיס ליה והא הכא אע"ג דראה בעל הבית ביד האומן לא תפיס דהאומן מהימן. וסייעתא לרבה דאמר הואיל דאיכא תרתי אבל ראה לחוד מהימן האומן דהכא נמי ליכא אלא ראה לחוד: לא לעולם דליכא עדים ולא ראה. מש"ה האומן מהימן אבל אי ראה אע"ג דליכא עדים מצי תפיס דלא מהימן האומן וכדאביי: הא אחר. כגון סוחר יש לו חזקה: היכי דמי אי דאיכא עדים. שהפקידה אצלו וראה בידי אחר אמאי יש לו חזקה. אלא לאו דליכא עדים אע"ג דליכא עדים וראה אחר יש לו חזקה אבל אומן אין לו חזקה הואיל דראה אע"ג דליכא עדים. דבאיכא עדים לא מצית לה לאוקמי דמשום דאיכא למיפרך אחר אמאי יש לו חזקה הואיל דאיכא עדים בשלמא לאביי ניחא משום דליכא עדים וראה מיהא תפיס דאין לו חזקה לאומן אלא לדבה דאמר דבעינן תרתי עדים וראה מש"ה אין לו חזקה אבל אי ליכא עדים אע"ג דראה יש לו חזקה והא קתני דאין לו חזקה קשיא: נתחלפו כלים בכלים בבית האומן. שהחזיר לו האומן כליו של אחר: הרי זה ישתמש בה. זה באותו כלי עד שיבא הלה ויטול את שלו ויחזיר לו את שלו אבל אם נתחלפו לו בבית האבל כו': אמר רב חייא. מפרש מאי איכא בין רישא לסיפא: וכי אין אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתי. למי שמבקשו ממך ודאי עשוי לומר לו וכסבור היה האומן למכור אותו טלית של אחר ומכר טליתו של זה בשגגה ומדעתו נתן לו לזה טלית שאינה שלו עד שיפשפש ויראה אחר שלו שמכר. ומש"ה מותר להשתמש בה דמדעתו נתן לו משא"כ בבית האבל ובבית המשתה: ל"ש. דמותר להשתמש אלא שנתן לו האומן הוא בעצמו. אבל נתנו לו אשתו ובניו אין משתמש בהן דשלא מדעת יהבי ניהלה: והוא נמי. האומן אי יהיב לו: לא אמרן. דמשתמש בה: אלא דאמר ליה הא לך טלית זו סתם. משמע דמדעת יהביה ניהליה דקא ידע דלא דידיה היא ונתנה לו לישתמש בה: סרבלי. טליתי: לא היו דברים מעולם. שאין בידי טליתך: אפקיניה. טלית אחרינא דאמרת דלא דידי הוא ונחזינה: אמר איברא. כלומר בודאי שלא אוציא לך טליתך:

שלח ליה ר"נ בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב. ר"נ סתם שבכל גמרא הוא ר"נ בר יעקב זכר שמו ושם אביו אע"פ יש ר"נ אחר אצלנו כי הכא ובירושל' פליגי בכל מקום רב נחמן בר יעקב ורב ששת משמע דהוא ר"נ סתם דהוא בר פלוגתיה דרב ששת בגמ' שלנו ולא כמו שמשמע ממוך פירוש הקונטרס בסוף פרק כל הגט (גיטין דף לא: ושם ד"ה אמא) דרב נחמן בר יצחק הוה מתניה דבי נשיאה דהיינו רב נחמן סתם כדמוכח בהעור והרוטב (חולין דף קכד:) ועוד דאמרינן בהשולח (גיטין דף לע:) אמר ר"נ בר יצחק אמא אמינא [אין] הלכה ורבנן דאמו ממחוגא אמרי משמיה דר"נ הלכה אלמא ר"נ סתם לאו היינו ר"נ בר יצחק ובפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מג: ושם ד"ה יתיב) אמר יתיב ר"נ בר יצחק אחורי דרבא ויתיב רבא קמיה דר"נ וכן בכמה מקומות אמר רבא אמר רב נחמן ורב נחמן בר יצחק הוה תלמידיה דרבא כדמשמע בלא יחפור (לעיל דף כב.) ואין להאריך ס):

הא דאית ליה פירא בארעא. לא יעיד דנוגע בעדות הוא לפי שהיה נותן לו למחצה לשנים ולרביע ואם יזכה המערער הרי שלא ברשותו ירד וידו על התחתונה אבל לית ליה פירא בארעא לא חייש אם יסלקוהו

דכמה שדות ימצא בארעות:

לוקח ראשון מעיד ללוקח שני

והוא דאית ליה ארעא אחריתי אבל לית ליה ארעא אחריתי לא יעיד. פ"ה משום דחייש שמא יבא בע"ח ויטרוף ממנו ולא יהא לו ממה לגבות מן המוכר וקשה לר"י דא"כ אפילו אית ליה ארעא אחריתי נמי דכי היכי דחייש לבע"ח קטן ה"נ ניחוש לבעל חוב גדול שיהא חובו כנגד שני קרקעות אלא נראה לר"י דאע"ג דלעיל (דף מד.) גבי מוכר שדה שלא באחריות אמרינן אאין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו אתם ודאי חיישינן לבעל חוב לפי שאדם יודע אם יש לו בעלי חובים אם לאו וכשאנו רואים שבא להעיד אנו חוששים שלכך מעיד לפי שרוצה להעמידה בפני בע"ח ואתם אפילו אית ליה ארעא אחריתי לא יעיד דחיישינן שמא יש לו בעל חוב גדול וכן אומר רשב"א דמשמע לעיל כי פריך וכי קנו מידו מאי הוי הכי מעמידה בפני בע"ח ולא משני כגון דאית ליה ארעא אחריתי והא דקאמר לעיל אי דאית ליה ארעא אחריתי עליה הדר לא תקשי איאך הדר עליה שמא יש לו בעל חוב גדול דה"פ אי אית ליה ארעא אחריתי כדי כל החוב עליה הדר ואי לית ליה ארעא אחריתי כדי כל החוב מאי נפקא מינה אבל אין הלוקח שהלוקח מעיד לפי שיהיה לבע"ח של מוכר ממה לגבות דאין הלוקח יודע אם יש למוכר שום בע"ח אלא היינו טעמא דאין הלוקח ראשון מעיד ללוקח שני אע"ג דלא חיים לבע"ח מיהו חיים שמא קרקע גזולה היא והיום לו למחר יבא הנגזל ויקחנה ולא יהיה לו ממה לאחור על המוכר היכא דלית ליה ארעא אחריתי למוכר וא"ת ומלוה וערב (והלוקח) אמאי מעידים לוה אע"ג דאית ליה ארעא אחריתי ניחוש שמא היא גזולה וכשיבא נגזל ויקחנה לא יהיה לו ממה לגבות כדאיתיא נחד נגזל גבי לוקח ה"נ ניחוש גבי ערב ומלוה וי"ל דבשום מקום אין המלוה וערב והלוקח חוששין כל זמן שאחריות שלהן קיים:

לוקח ראשון מעיד ללוקח שני. קשה לרשב"א אמאי לא קאמר לוקח מעיד למוכר והוא דאית ליה ארעא אחריתי בין (לפרש"י) בין לפר"י:

קבלן

ראה תניא. ראה טליתו ביד האומן שרואה עכשיו ובעדים אבל זה אינו רואה טליתו ביד זה האומן וגם העדים כשראוהו לא הכירוהו אם זה הוא: **ואי חכים.** המובע מאי משוי ליה ראה יכול לישתדל לאומן בדברים עד שיראהו לו בפני עדים וכיון שיראהו יוכל להוציאו ממנו דאומן אין לו חזקה היכא דראה: **דא"ל.** דרך ערמה בחשאי: **אמאי אפסת.** טלית דידי: **לאו משום דאית לך.** זחי גבאי ואתה ירא שלא אכפור בך איני כופר בך ואף אתה אל תכפור לי ועכבה בהיתר כנגד מה שאני חייב לך אפקה בפני בני אדם שבקיאין בשומא ונשיימיה ושקול דידך והחזר לי המותר אם יש יותר: **מני מ"ל כו'.** כלומר גם האומן כ"ש שיהא ערום ומכיר בערמתו ויאמר לא אריכנא לשומא דידך כבר שיימוה ראשונים לפני נוחך ואין שום כלום יותר מן המוב שאתה חייב לי: **ארים.** שיודעין בו שבאריסות ירד לשדה זו אין לו חזקה: **אמאי.** אין לו חזקה והלא עד האידנא שהיה באריסות פלגא היה נוטל כדין ארים והשתא אכלה כולה שלש שנים ואין זה דרך אריסים והיה לו לבעל השדה למחות: **א"ר יוחנן.** אריסי בתי אבות מיירי ברגלין לשמור שדות של משפחה זו מעולם הן ואבותיהן באריסות ולא היו יכולים להחליפו באריסים אחרים ואותן אריסים נוהגים לאכול כל הפירות ב' וג' שנים ואחרי כן יאכלו הבעלים כמו כן הלכך אין להם חזקה אבל שאר אריסין יש להן חזקה: **ארים.** של בתי אבות שהוריד אריסין תחתיו אותן ג' שנים שהיה לו לאכול והוא לא עשה עמהן כלום: **יש לו חזקה.** דלא עביד בעה"ב דנתחי אריסין נכרים באריעה בלא רשותו ואמיק שמא יקלקלו שדותיו אע"כ עושה האריס עצמו עמהן ורואה מה הם עושים כדלקמיה: **ארים.** של בתי אבות: **שחלק לאריסין.** לכל אחד מסר לעשות חלקו בשדה וגם הוא עושה עמהן: **אין לו חזקה.** דאע"ג דהיכא דהוריד תחתיו יש לו חזקה הכא אין לו חזקה דכה"ג לא קפיד בעל השדה מאחר שגם הוא עושה עמהן: **ואיכא למימר הרמניא שויוה.** רשות נתנו לו להוריד אריסין עמו אם טורח הוא לו לעשות לבדו: **ארים.** שהורידהו ראובן ובא שמעון לערער עליו מי מצי ארים להעיד לו לראובן להעמיד בידו מי הוי נוגע בעדות משום דנהנה מן פירות השדה או לא: **א"ל.** רב יוסף דיתיב קמיה הכי אמר שמואל כו': **הא דאיכא פירא בארעא.** שעדיין לא נטל האריס חלקו אינו מעיד דנוגע הוא. ואי ליכא פירי בארעא דכבר לקט חלקו המגיע מעיד: ערב מעיד ללוה. דשלו היא הקרקע שקנאה אע"ג דמשתעבדי לערב שדותיו של לוה. ואימת מעיד והוא דאית ליה ארעא אחריתי ללוה חרן מזו שמעיד עליה שזה שיעור החוב שנתערב בשבילו: מלוה נמי מעיד ללוה. דזכין ההוא קרקע דלא אמרי' הואיל דהאי קרקע משועבד למלוה נוגע בעדות הוא. דכיון דאית ליה ללוה ארעא אחריתי דמצי למיגבי מינה מלוה שיעור הלוואתו לאו נוגע בעדות הוא: לוקח ראשון מעיד ללוקח שני. כגון ראובן לוה משמעון מנה ושוב מכר ב' שדותיו אחת ללוי באחריות ואחת ליהודה השתא שדה זו שמכר ליהוד' משועבדת ללוי מפני שקיבל ללוי אחריות שאם שבא שמעון ויטרוף את לוי שיחזור לוי ויגבה ממה ששייר ראובן שלא מכר ללוי עכשיו אם רוצה לערער על שדה שקנה יהודה שמשועבדת ללוי יכול לוי שהוא לוקח ראשון להעיד על יהודה שקנאה ולא אמרי' נוגע בעדותו הוא משום דמשועבדת לו אינו רוצה שתצא מידו. ואימתי מעיד לו והוא דאית לו לראובן או ליהודה קרקע אחריתי שאם היה שמעון טורף את לוי שיכול לוי לחזור אז על ראובן שמכר לו או על יהודה שקנה מה שמשועבד לו דהשת' לא נוגע בעדות הוא דעדיין יש לו מקום לגבות ממנו:

עין משפט נר מצוה

קסב א ב מיי' פי"ג מהל' טוען הל' ה סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' קמט סעיף כה:
קסג ג ד מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף טו:
קסד ה ו מיי' פט"ו מהל' עדות הל' ה סמג לאוין קט טוש"ע מ"מ סי' לז סעיף ג:
קסה ז ח מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף יג:
קסו ט מיי' שם ועיי' בהשגות טוש"ע שם סעיף יד:

רבינו גרשום

שפיר קאמר דראה תניא. דכל זמן שלא ראה נאמן המחזיק: אי חכים התובע מצי משוי ליה ראה. כלומר כי היכי דכי ראהו בידו אין האומן נאמן הכי נמי יכול לשדלו בדברים עד דמשוי ליה ראה ויכול להוציאה דאמר ליה דרך הערמה אמאי תפשת האי טלית דידי לאו משום דאית לך גבאי כך וכך זוזי אינו כופר לך ואף אחה אל תכפור לי שאני יודע שזה שאתה אומר לא היו דברים מעולם בעבור שאתה (חרשבה) [חופסה] כנגד מה שאני חייב לך: אפקיה. דנישום ושקול דידך והב דידי וכן יכול לטוענו שיוציאה: א"ל רב אחא. אי משום הא לא דמצי טען האי לא צריך לשומא דידך שאני יודע שומתה: **פיסקא** אריס. (שידרון) אין לו חזקה לומר שלי היא כבר אכלתיה ג' שנים: אמאי. אין לו חזקה ולימא ליה האריס עד האידנא אכלתיה פלגא כדין אריס ודשתא אכלתיה בולה ג' שני חזקה דלי הוא שקניתיה: הבא בארעי בתי אבות עסקינן. כגון משפחה אחת שמתחברין וכל אחד נותן לאריס שדה אחת כולה ג' שנים או ה' כדי שיזדרענה ויאכל פירותיה ובאותו שכר ישמור כל השדות של משפחה ולאחר ג' שנים או ה' מחזירה לבעליה וחוזר שני של אותה משפחה ונותן לו שדה אחת לג' שנים שיהיו כל הפירות שלו כדי שישמור כל שאר שדותיו ושדות כל המשפחה וכן עושין כולם. היה לו שדה אחת כולה כל ימי אריסותיו אין לו חזקה בה דדשתא לא מצי למיטען עד האידנא פלגא והשתא כולה דמעיקרא נמי לאוכלה כולה הקצוה לו: אריס. שהוריד אריסין תחתיו על אותה שדה שקבל מן בתי אבות והוריד אריסין לחצי השדה למחצה מפירות וחצי השדה החזיק בידו בשביל שכר השדה והוריד בחציה אריסין ג' שנים יש לו חזקה באותו חצי שהוריד בה האריסין לומר שלי היא ואין יכולין לומר לו בתי אבות כולה הלוינוך בשכירות משום דלא עביד אינש דמתחי כלל. אריס שהיו לו שדות הרבה לעבוד ולא היה מספיק לעבדו והקים עליהן אריסין לסייעו והיה מחלק להם משכר אריסותו בין מאותן שדות שקבל ובין מאותן שדות שיירחדו לו לשכירותו אם

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתא אפקיה ולישייימיה שקול מת דידך: (ב) רשב"ם ד"ה לליכא פירא וכו' הכיה שדות ימצא בארעות יגב:

רבינו גרשום (המשך)

טוען ואמר החזקתי באותו חלק שהורדתי האריסין לא הויא חזקה. דאימור בהרמנא בעלמא שוי' נתנו לו רשות בעלי השדות להורידן. דהואיל דנפישי אריסין מתעסקי טפי בשדות ומנטרן טפי ונייחא להו: אריס וכו'. להעיד לבעל השדה שקנאה לדחות מעליו המערער או לא. מי אמרי' דנוגע בעדות הוא הואיל דמתהני מפירותיה או לא: הכי אמר שמואל מעיד. הואיל דאין לו בגוף קרקע: הא דאיכא פירי בארעא. שעדיין לא נטל האריס חלקו אינו מעיד דנוגע הוא. ואי ליכא פירי בארעא דכבר לקט חלקו המגיע מעיד: ערב מעיד ללוה. דשלו היא הקרקע שקנאה אע"ג דמשתעבדי לערב שדותיו של לוה. ואימת מעיד והוא דאית ליה ארעא אחריתי ללוה חרן מזו שמעיד עליה שזה שיעור החוב שנתערב בשבילו: מלוה נמי מעיד ללוה. דזכין ההוא קרקע דלא אמרי' הואיל דהאי קרקע משועבד למלוה נוגע בעדות הוא. דכיון דאית ליה ללוה ארעא אחריתי דמצי למיגבי מינה מלוה שיעור הלוואתו לאו נוגע בעדות הוא: לוקח ראשון מעיד ללוקח שני. כגון ראובן לוה משמעון מנה ושוב מכר ב' שדותיו אחת ללוי באחריות ואחת ליהודה השתא שדה זו שמכר ליהוד' משועבדת ללוי מפני שקיבל ללוי אחריות שאם שבא שמעון ויטרוף את לוי שיחזור לוי ויגבה ממה ששייר ראובן שלא מכר ללוי עכשיו אם רוצה לערער על שדה שקנה יהודה שמשועבדת ללוי יכול לוי שהוא לוקח ראשון להעיד על יהודה שקנאה ולא אמרי' נוגע בעדותו הוא משום דמשועבדת לו אינו רוצה שתצא מידו. ואימתי מעיד לו והוא דאית לו לראובן או ליהודה קרקע אחריתי שאם היה שמעון טורף את לוי שיכול לוי לחזור אז על ראובן שמכר לו או על יהודה שקנה מה שמשועבד לו דהשת' לא נוגע בעדות הוא דעדיין יש לו מקום לגבות ממנו:

ג) [גי' הענין קהרמנא פי' אפוטרופוס], ב) הקי"ס אומר שבכמה כמ"י ליתא ועי' בהגהות יעב"ץ, ג) רש"ל, ד) ומסי' קדושין דף לג. שמשמע דקסס ר"נ הוא ר"נ בר אמא [ועי' בתוספות חוט בסוגי סי' כ' שרואה לומר דתרי רב נחמן הוו ואחד מינייהו ר"נ בר אמא], ה) [ועי' תוס' עירובין דף מג. ד"ה מתקיף ועוד שם מג. ד"ה יתיב ותוס' גיטין לא. ד"ה אמא], ו) [ל"ל לפי' רשב"ם].

ראה תניא אמר רב אשי ואי חכים משוי ליה ראה דאמר ליה אמאי תפיסת ליה לאו משום דאית לך גבאי השתא (ה) אפקינהו ושימינהו שקול את דידך ואשקול אנא דידי א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מצי א"ל לא צריכנא לשומא דידך כבר שמוה קמאי דקמך: אריס אין לו חזקה: אאמאי עד האידנא פלגא והשתא כולה א"ר יוחנן באריסי בתי אבות אמר רב נחמן גארים שהוריד אריסין תחתיו יש לו חזקה מאי טעמא דלא עביד אינש דנחתי אריסי לארעיה ושתיק א"ר יוחנן דארים שחלק לאריסין אין לו חזקה מאי טעמא אימור (ו)הרמניא בעלמא שויוה שלח ליה ר"נ בר רב חסדא לר"נ בר יעקב ילמדנו רבינו ארים מעיד או אינו מעיד הוה יתיב רב יוסף קמיה אמר ליה הכי אמר שמואל הארים מעיד והתניא אינו מעיד לא קשיא הא דאיכא פירא בארעא והא דליכא פירא בארעא (עמלק סימן)(ג) תנו רבנן ערב מעיד ללוה והוא דאית ליה ארעא אחריתי המלוה מעיד ללוה והוא דאית ליה ארעא אחריתי (ד)לוקח ראשון מעיד ללוקח שני והוא דאית ליה ארעא אחריתי

קבלן

מסורת הש"ס

(ה) גמ' השתא אפקיה דידך: (ו) רשב"ם ד"ה לליכא פירא וכו' הכיה שדות ימצא בארעות יגב.

קבלן. ערב קבלן שקבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של לוה וזהו דינו דממי שירלה המלוה יפרע תחלה. אבל ערב שתמת אין תובעין לערב תחלה עד שיעמיד מלוה ללוה בדין ויחייבוהו לשלם ואין לו מה לפרוע ואז יגבה מן הערב: **אמרי לה מעיד.** כמו ערב: **ואמרי לה אינו מעיד.** דאכתי נוגע בעדות הוא דניחא ליה דנוקמא תרוייהו ארעתא בידיה דלוה כי היכי דליהוו ליה ארעא עוכא זיבורית וציונית דכי אתא מלוה למגבי ציונית דקבלן כדין בע"ח שדינו בציונית לימא ליה אתן לך ציונית דלוה והלכך הוה נוגע בעדות דאי לא הוה ללוה ציונית לא ליגבי מלוה אלא מציונית דקבלן דהכי הוי דינא דלכל מאן דבעי תבע בריש. אבל בערב שתם ליכא למימר הכי דכל כמה דאית ליה ללוה למיפרע מידי ואפי' זיבורית לאו כל כמיניה דמלוה למיהדר גבי ערב כדקי"ל במכילתין (לקמן דף קעד.) לא יתבע לערב תחלה: **אומן אין לו חזקה.** כדקתני מתני' [מב.]: **אבל בן של אומן.** וכגון שאין הבן אומן יש לו חזקה וכדמפרש לקמן: **גזלן.** לקמן מפרש היכי דמי יש שמפרש שהוחזק בגזלנות על שדה זו ובהאי שדה הוא דאין לו חזקה ויש שמפרש לקמן כגון רוצח נפשות על עסקי ממון והלכך אין לו חזקה על שום קרקע של אחרים בעולם: **אי דאתו.** הנך בנים בטענתא דאבוהון דאמרי אבינו הורישה לנו ומש"ה בן גזלן אין לו חזקה דכי האי גוונא אין טוענין ליורש דכיון דמכח גזלן קאתי ואיהו לא טענן מאבי אבי יורש דזבנה מינך קמאי דידי דליהמניה ע"י מיגו דאלי אמר (ד) זבנית מינך הלכך חזקה שאין עמה טענה היא שהרי אין לאבא חזקה וגם הבן הבא מכחו אין חזקתו חזקה וכיון דמכח אבוהון קאתו אפילו הכי בן אומן ובן אריס נמי לא ליהוי להו חזקה: **אלא בטענה דנפשייהו.** אלא דזבנתה מינך: **לא לריכא.** דקאתו בטענתא דאבוהון וכגון דאמרו עדים בפניו הודה לו המערער לאביהן של אלו שמכרו להם הלכך הבן בן אריס ובן אומן איכא למימר קושטא קאמרי כשטוענין אבינו לקחו ממך שהרי הודה והודאת בעל דין כמאה עדים אבל בן גזלן אע"ג דאודי האי מערער לאביו לא מהימן לומר לקוח הוא ביד אבי ואפי' בחיי אביו אם נתנו לבן שהרי הוא מתוך פחד הודה לו לגזלן כדרך בהבא כו' אבל בן בנו של גזלן יש לו חזקה אי אתי בטענה דאבוה דטענין מאבי ירשתי ואבי לא היה גזלן וכי האי גוונא טוענין ליורש דאילו היה אביו קיים הוה טען מינך זבנתה ולא הוה אתי בטענתא דאבוה אף אנו נטענו בשביל היורש ורישא דקתני אומן אין לו חזקה בדליכא עדי הודאה דלגדדין קתני: **אי לאו דאודי ליה.** גזל לגזלן: **הוה ממטי ליה לדידיה ולאחריה לשחור.** היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד כדמתרגמינן (במדבר טז) [לא חמור אחד מהם נשאתי] לא חמרא דחד מנהון שחרית דסתם גזלן גברא אלמא הוא: **פעמים שאפילו בן גזלן יש לו חזקה.** ואע"ג דלא אתי בטענה דנפשיה היכי דמי כגון דקא אתי בטענתא דאבוה שטוען מאבי אבי אבי יורש ואיהו לא היה גזלן ומיגו דאבי אמר זבנתה מינך כי אמר נמי זקני הוריסה לאבי ואבי הוריש נאמן דחזקה שם עמה טענה מעלייתא היא: ל"א כתוב בספרים **פעמים שבן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה וכגון דאתי בטענתא דאבוה.** שאבי אביו גזלן היה. ושניהם אמת אבל הראשון נראה שאמר רבא ולא האחרון: **היכי דמי גזלן.** אותו שאין לו חזקה: **על שדה זו.** ובהאי שדה הוא דאין לו חזקה אבל בשאר שדות יש לו חזקה: **כגון של בית פלוני שהורגין כו'.** אנשי רשעים היו שהיה מכיר בהן רב חסדא שהורגין (ה) נפשות על עסקי ממון אין להן חזקה בשום קרקע בעולם שכל אדם יראה למות בהן. וקי"ל כתרוייהו: **ירד מאומנותו.** ושוב מחזיק בה יש לו חזקה: **בן שחלף.** הפליג מאביו ואין סמוך עוד על שולחנו כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו. הרי הן כבל אדם אע"ג דתנן (לעיל דף מב.) לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי הבן ולא האב בנכסי הבן כו' הכי כיון שהופלגו זה מזה יש להן חזקה זה על זה: **פלקא דעתך אמינא אחולי אחיל.** האב גבי דבן פירות שאכל בשלש שנים ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חזקה קמ"ל דלא מחיל: **אלא אשה שנתגרשה פשיטא.** דמחזקת בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסיה שהרי שוגאין זה את זה והיה להן למחות:

מגורשת

קבלן אמרי לה מעיד ואמרי לה אינו מעיד. תימה דמאי נפקא מינה דאי אתי מלוה וטריף את של קבלן אתי קבלן וקטריף את של לוה כיון דאית ליה ארעא אחריתי ואין נראה לומר כגון שיש לקבלן ציונית והיא ארעא שרוצה להעיד עליה נמי ציונית אבל ארעא אחריתי דאית ליה ללוה היא זיבורית דמפסיד כשיבא מלוה וטריף את שלו דלא יהיה לו לגבות אלא מזיבורית דא"כ מלוה נמי לא יעיד ללוה אפילו אית ליה ארעא אחריתי בעין זה ועוד בכל ענין משמע דאינו מעיד דלא מפליג בין היא ציונית בין היא זיבורית ועוד דל"ע בהניזקין (גיטין דף מט:) דנראה דמוכח התם דאם אין ללוה אלא זיבורית גם קבלן לא יתן לו אלא זיבורית ונראה דהיינו טעמא דקבלן אינו מעיד ללוה אע"ג דאית ליה ארעא אחריתי משום דטריחא ליה מילתא למיקם עליה בדינא וליינא וכשיהיו ללוה קרקעות הרבה לא יגבה המלוה מן הקבלן הואיל ויכול לגבות מן הלוה בהרווחה אבל מלוה מעיד ללוה בכל ענין אפילו אותה שמעיד עליה היא ציונית ואחריתי זיבורית דמשום איחלופי ציונית לזיבורית לא יעיד שקר דמכל מקום יש לו שוה כשוה אי נמי ארעא אחריתי דכולה שמעתין כיולא בו קאמר:

ה"ג **כגון דקאמרי בפנינו הודה.** פי' בן אריס בן אומן בן גזלן ומש"ה אומן אין לו חזקה אבל בן יש לו חזקה כשטוען קמי דידי הודית לאבי שמכרת לו נאמן במיגו דאי בעי אמר מינך זבנתה אבל בן גזלן אין לו חזקה דהודאה שהודה לגזלן לאו הודאה היא דאי לאו דאודי ליה שמכרה לו הוה ממטי ליה ולאחריה לשחור אבל לא גרסינן כגון דקאמרי עדים להא אי איכא עדים דאודי ליה דמיניה זבנה א"כ אומן ואריס גופייהו יהו נאמנים ועוד כיון דאיכא עדים בן אריס בן אומן למה צריכים להחזיק בלא חזקה נמי מוקמינן לה בידייהו כיון דאיכא סהדי. ר"ת: **פעמים** שבן בן גזלן אין לו חזקה בגון דקאתי בטענתא דאבא דאבוה. תימה לר"י דאמאי אין לו חזקה הא טוענין ליורש והוה ליה למימר דלמא אי הוה אביו קיים דהיינו בן גזלן הוה טען אנא הדר זבינתה מינך ונראה לר"י דגרס פעמים שבן גזלן יש לו חזקה כגון דקאתי בטענתא דאבא דאבוה דהוא אבי הגזלן וקמ"ל דאע"ג שהיתה בידו מי שאין לו חזקה דהיינו אביו הגזלן מ"מ יש לו חזקה כיון שאמר שהיתה של אבי אביו ויש לייחס גירסא ראשונה פעמי' דבן בן גזלן אין לו חזקה והכי פירושה כגון דאתא בטענתא דאבא דאבוה ואומר שאמר לו אביו דהיינו בן הגזלן שהיתה לו הגזלן אביו דאם אתא דהדר (ה) זבנתה מינך הוה א"ל אנא זבינא אי נמי נראה לר"י דלא טענינן ליורש כי האי גוונא דמילתא דלא שכיחא היא כי היכי דאמר בסוף המוכר את הבית (לקמן דף ע: ותס"ד מאן) דלא טענינן ליתמי נאנסו משום דמילתא דלא שכיחא היא והא דקאמר לעיל [בן] בן גזלן בן אומן יש לו חזקה היינו דוקא משום דאמר בפניו הודה ואדרבה משם יש להוכיח דמשמע הא לאו הכי אין לו חזקה כיון דמעיקרא בתורת אומנות ואריסות וגזלנות אתא לידיה:

ירד מאומנותו יש לו חזקה. מלינו לפרש מאותן כלים שנתן לו לאחר שירד מאומנותו דומיא דאריס שירד מאריסותו אי נמי אפילו אותן כלים שנתנו לו בשעה שהיה עדיין אומן והוא שהוא אחר אומנותו כ"כ שהוא רגילות שמחזירם לבעלים ונראה דבן אומן נמי דאמר לעיל דיש לו חזקה כי אמר (ו) בפנינו הודה היינו אחר ששהה אחר מות אביו דאי לאו הכי אין נראה שיהא נאמן במיגו דאי בעי אמר לקוח הוא בידי דאי טעין נמי לקחתיה ממך לא היה נאמן:

מגורשת

(ה) [לקמן נב.], (ו) כפ"ל: וכיון שהורגין,

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי דאתו בטענתא וכו' אי לא אתו בטענתא לאבוהון אלא בטענתא דנפשייהו אפי' כן גזלן נמי. ג"כ ע"ל דף נג כתוס' ד"ה מודה לי: (ב) שם ממטי ליה לדידיה ולאחריה: (ג) שם אלקא דעתך אמינא אב לבן אתולי: (ד) רשב"ם ד"ה אי דאתו וכו' דאמי אמר אנא זבנית: (ה) תוס' ד"ה פעמים וכו' דאם אתא דהדר זבנה מינה הוה אמר: (ו) ר"ה ירד וכו' כי אמר בפני הודה:

עין משפט נר מצוה

קבז א מי' פט"ו מהל' עדות הל' ו עי' כ"מ סמג לאוין קט טוש"ע ח"מ סי' לז סעיף יג בהג"ה: קסח ב ג ד ה ו ז ח מי' פי"ד מהל' טוען הל' ג ד סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קנב:

קסט ט י מי' פי"ג שם הל' יא סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמט סעיף יב:

קע כ מי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף כח:

קעא ל מי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ח:

קעב מ מי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ד:

קעג נ מי' שם טוש"ע שם סעיף י ועיין בטוש"ע אה"ע סי' פז:

רבינו גרשום

קבלן מאי. דדיניה דקבלן שאמר למלוה הלוהו ואני קבלן יכול המלוה לפרוע מן הקבלן ועכשיו כל שדותיו של לוה משועבדים לקבלן עד שיפרע חובו: אמרי לה מעיד. ללוה והוא שיש ללוה שדה אחרת כשיעור החוב חרן מה שעורדין עליה דהשתא לאו נוגע הוא: ואמרי לה דאפ"ה אין מעיד. דניחא ליה לקבלן דלוקמי מן הני קרקע תרוייהו בידא דלוה שיהא לו יותר ממה לפרוע: בן אומן. ובן אריס הרי הן כאחר ויש להן חזקה: אי דקאתי הני בנים בטענה דאבוהון. דאמרי אבינו הורישה לנו. מאי אירא בן גזלן דאין לו חזקה אפי' הנך בן אומן ובן אריס נמי לא ליהוי חזקה. ואי דאתי בטענה דנפשייהו דאמרי זבנינה אפי' בן מגזלן נמי ליהוי ליה חזקה: בפנינו הודה לו. המוכר לבן אומן ולבן אריס ולבן גזלן דזבניה ניהלייהו לאבוהון מש"ה איכא למימר בבן אומן ובן אריס כי אתו בטענה דאבוהון דקושטא קאמרי דהמוכר (בב"י ובערוך הוא בכאן מקום פרי כמו חצי שדה ואולי חסר כאן איזה תיבות) [זבן] ניהלייהו. והאי בן גזלן אע"ג דאיכא עדים שהודה המוכר לגזלן שמכרה לו לא הויא חזקה דמחמת ביעתוחא הוא דאודי ליה דהוי מסתפי דאי לא מודי ליה הוי מלשין עליה. ומכמי ליה ולאחריה לשחור. שילך עם חמורו באנגרא לשליחו' עבדות השלטון כדמתרגמינן לא חמור א' (מהם) נשאתי לא חמרא דחד מנהון שחרית. וכמו נוח לתשחורת. ולא גמר והקנה לו. אבל בן בנו של גזלן אי אתי בטענה דאבוה יש לו חזקה דאביו לאו גזלן הוה: ירד מאומנותו. ושוב מחזיק בה יש לו חזקה: בן שחלף. שנתן לו אביו חלקו בחייו והוא מחזיק בשדה אחת יותר על חלקו שנתן לו אביו ג' שנים וכן אשה שנתגרשה והחזיקה שוב בשדה בעלה ג' שנים: הרי הן ככל אדם. ויש להן חזקה: סד"א אחולי אחיל ליה. ו) היה הפירות דלא מערער ולא תהוי חזקה:

ו) תוס' ל"ל הפירות שאכל הבן ולא מערער וכו'.